

(kterega popolnoma nadomestuje) za mnogotere jedila in pijače, postavimo, za punč, kteremu deli še prijetnejši slaj od limoninega soka.

Za domače potrebe kaj.

Kako ravnati, kadar človeka griza napade. (Konec.)

Drugo je, naj bi vzroke bolezni dobro poznali in se jih ogibovali kar koli je moč, kadar v kakošnem kraju griza razsaja. V gorkih poletjih in posebno v vročih krajih se mesca malega in velikega serpana in kimovca rado napravi v zraku neko posebno skrunilo, da potem ljudje, če se prehlade, nezrelo sadje uživajo ali sicer nezmerno živé, se stogoté ali zlo prestrašijo, za grizo zbolijo, kar bi se sicer ne bilo zgodilo, ako bi one posebne kužnine v zraku ne bilo. Zatega voljo ni grize vsako leto, čeravno se ljudje prehlajajo, nezrelo sadje uživajo itd.

Kadar se je griza pritepla v kak kraj, ni čuda, da otroci pa tudi odraseni zbolé, ki bosí ali sicer slabo oblečeni okoli hodijo, posebno zvečer in pa zjutraj, kadar je hladno, podnevi pa vroče; ni čuda, ak polegajo po rosni in hladni travi; ni čuda, da ženice in delavci na polji zbolé, ki se vroči in potni napijó merzle vode, itd. Prehlajenje dela grizo po sto potih. Naj bi to posebno stariši si dobro zapomnili, in ne pušali zvečer in zjutraj ali ob deževnem in hladnem vremenu bosih otrok in otrok v samih srajcah okoli letati, če jih nočejo na parah imeti. Sploh je bolje se potiti kakor prehladiti se. Nezrelo sadje škoduje, pa tudi zrelo nezmerno vžito, in vsaka druga nezmernost v jedi in pijači. — Tudi naj se ne togotí in ne jezí in preveč ne žaluje, kdor želi zdrav ostati ob grizi. — Griza se sicer ne more prav za prav k nalezljivim boleznim šteti; vendar se utegne tudi nalesti v takih okoljšinah, kjer v nizkih in soparnih hišah eden ali več grizavih se očaja in se smerad ne odpravlja, hiša ne prevetruje in sploh za dobro sapo ne skerbi; tudi po kahljah in sekretih se zamore nalesti; dobro je tedaj, če ima grizav človek vse to sam za se.

Kdor je vzroke bolezni spoznal, bo vedil tudi živeti, da ne zbolí. Gorka obleka, posebno zjutraj in zvečer, je potrebna; ne škoduje kos flanele ali židana ruta okoli trebuha prevezana; zmerno življenje v vsem je potrebno.

Kakor hitro pa človeka, otroka ali odraslega, driska napade, ga mraz strese, po čevih šipati začne, naj gré berž v posteljo in v postelji naj ostane, da se spotí. Pri otrocih, za kterimi ne more zmiraj kak varh ali kaka varuška biti, je vselej naj bolje, da se berž spravijo v posteljo in v postelji obderžé, da se zunaj ne prehlade. Odenejo naj se pa kar je prav, da v presilni soparici ne ležé; čez trebuh naj imajo kaj gorkega; k potrebi naj grejo na kahljo, ktera se berž s pokrovom pokrije in vèn nese in čisto pomije; le če hiša in sekret ni sta na sapi in se bolnik vselej dobro obleče, zamore vènití k potrebi, pa varovati se je zmiraj prehlajenja.

Pervo je tedaj gorka postelja. Drugo je: postiti se in nič uživati razun čiste juhe (župe), ali če juhe ni, kakega redkega močnika (soka) po malem. Mnogokrat pokvarjeni želodec, vselej pa vneto črevo ne more prenesti navadnih jedil; — nikoli nobenemu bolniku ni še škodovalo, ako je stradal; večkrat pa je pohujšalo bolezen ali pa se je povernila, če je bolnik se pregrešil v jedi. Tretje pa je, da bolnik vživa takošnih pijač, večkrat pa po malem na enkrat in vselej toplih, ktere ne dražijo črev, ampak vnetje v njih tolažijo in jim nadomestujejo žlem (Schleim), kterega po grizi zgublajo; zato se prileže takim bolnikom mandeljnova voda (na polič vode se vzame kakih 15 sladkih olupljenih mandeljnov in s cukrom vred se naredí mandeljnova voda) ali ječmenova voda, ajbševa voda, salepova voda; vse pa se mora toplo uživati. V kervavi

driski je pomagalo že tudi, če je bolnik spil kozarček mleka berž spod krave. — Če bolnika posebno zlo k potrebi tiši, mu potolaži to tišanje, ako se morska goba v toplo mleko pomoči in mu na ritnik položi; tudi dobro dé, ako se v kahljo dene otrobov ali ječmena in polije s krpom, potem pa se vsede bolnik na-njo, da mu toplo, pa ne prevroča, soparica gori hlapi in bolečine tolaži, ki so včasih tako hude, da potisnejo črevo vèn.

Na pomoč poklicani zdravnik bo dal še družih zdravil, kakor bo presodil natoro bolezni. Naš namen ni, se tukaj dalje v poduk ozdravljanja spuštati; dosti je, ako se le to stori, kar smo tú svetovali; že samo to bode večkrat pomagalo, nikoli pa ne bo škodovalo, in gotovo bo poklicani zdravnik vselej vesel, ko pride in sliši, da se je z bolnikom tako ravnalo kakor je tú svetovano bilo, — lože bo potem še z drugimi zdravili bolezen popolnoma premagal.

Starozgodovinske čertice.

Pristavek k članku o legi in pomenu rimsko-slovenske postaje „Pultavia“.

V omenjenem članku sem rekel sledivši Reiharda in Muharja, da je Pultavia stala na petujskem polji med sv. Lorencem in Cirkovcami kraj reke Pultske, in da je rimska cesta deržala iz Celeje v Petovium skoz Polčane, dravinsko dolino, Monsberg, Goro (Maria Neustift) ali pa čez hrib od Studenic proti Cirkovcam čez reko Pultsko. Akoravno mi niso miljski kamni te ceste poterjevali, sem se vendar deržal muenja gori omenjenih učenih starinoslovcov, pustivši tanjšo preiskavo na čas šolskih vakanc. Od 5. do 19. avgusta sem prehodil vse to okrožje, in primeri se, da se v Čadramu snidem z gosp. Knablom, kteri je iz enakega namena po ti okrajini potoval. Veselilo me je od njega zvediti, da je rimsko cesto od Celeje v Petovium izsledil, in še ostanke te ceste na več krajih našel. Pridružim se mu, in tako sva skupaj tracirala cesto od Vojnika (Hochenegg) do Petuja. Kar sva zvedila, naj oznanijo „Novice“. Cesta je deržala iz Celeje skoz Vojnik, Frankolovo (Sternstein), Verpete, Tesno, Rove, Beli potok proti sv. Križu, tako zvani Kreuzberg. V tí okrajini je brez dvombe stala „Mutatio Lotodos“, ker tukaj se je našel miljsk kamen in drugi rimski spomeniki, med drugimi eden, na kterem so simboli solnčnega božanstva: leva in sokola viditi. Te spomenike so dali gosp. Pinter, farmešter pri sv. Lorencu v Stranica, v steno farofa vzdati, in zaslužijo za tega del očitno pohvalo.

Od onod je dalje cesta deržala čez zrečko jamo (dolnje Zreče), Vezino, sv. Barbaro, Malahorno, Dobrovo do stražkega Kogeljna. Od sv. Barbare do stražkega Kogeljna še se pozna 14 stopinj široka zidana cesta, in na dobrovskih njivah se pogostoma izkopujejo dnarji rimski, strešni cegli, z apnom zmešano kamenje, fibule, urne, in druge stvari rimskih starin. Pod stražkim Kogeljnom je utegnula nekdanj statí „Mansio Ragando“. Še sedaj prebivavci okolice čadramske pripovedujejo, da je v Dobrovi, sedaj v veliki goši pod Stražem stalo „belo mesto“. Odosod je cesta šla skoz Vogovec, Gladomes, sv. Wencel, gornjo Ložnico, Fošt na bistriško polje. Povsod se sledovi še najdejo, posebno lepo na Nendeljnovi njivi zunaj slov. Bistrice tam, kjer ulani imajo jezdarsko šolo. Vendar ni se je slov. Bistrice dotaknila, ampak je deržala po travnikih in njivah memo Formaherovega skednja proti zahodni strani pustivši Novoves na desnem, skoz jarugo (Thaleinschnitt) hriba, na kterem cerkev sv. Jožefa stoji. V goši kmeta Kobale-ta se spet lepo ohranjeni sledovi najdejo. Pred freisteinskim ribnikom se je zedinila z denešnjo cesto, ktera iz slov. Bistrice do pragerskega kolodvora pelja. Vendar rimska cesta ni tam deržala do celega, temoč se je na sredi loga Velenjeka ognila na levo proti gradiču Pragerhof,

ker pod kozelcem pragerhofškim se spet sledovi najdejo. Od Pragerhofa se je vlekla čez njivo in travnik, ki se imenuje „Gospodček“ in je lastnina g. farmeštra Pultskavskega, in tukaj je mogla stati nekdanja „Mutatio Pultavia“, ker se v okrožji farovških njiv in travnikov, kakor tudi njiv kmeta pultskavskega Pintarja, ostanki zidovja najdejo.

Jaz sem v družbi pultskavskega g. farmeštra V. Novaka, učenega domorodca in gorečega prijatla starinoslovnih znanost, to okrožje natanko pregledal. Ne samo zidovje, na katero kmeti pri oranji zadevajo, temoč tudi izkopani strešni cegli, železovje, svinec itd. poterjujejo, da je tukaj „Mutatio Pultavia“ stala. Tudi daljina XIII. M. P. od postaje Ragando govori za pultskavsko okolico.

Pultava je toraj stala dober četvert ure od dnešnje dolnje Pultskave. Ves svet te okolice je sama ravnica, toraj moja izpeljava imena Pultava = Ravnica verjetna.

Od Pultave je cesta se vlekla čez železno cesto in sicer pri prvi hišici železnocestnega stražnika, ktera stoji gori od pragerhofškega kolodvora, in odonod dalje po širokem petujskem polji med vesmi Stergonce in Šikole proti petujski predmestni vesi Bregu (Raan), kjer je večja stran starega Petovia stala.

Gosp. Knabl je tudi pri tej priložnosti preiskal pot od Celeje v Virunum skoz postaje: Upellae, Colatio in Jaenna, in se prepričal, da cesta ni šla, kakor je Muhar terdil, skoz Frankolovo, Stranice, Vitanje, slov. Gradec, Preval itd., ampak čez Ločič, Gorenje (kraj reke Pake) kamor gosp. Knabl Upellae postavlja, Černo (Schwarzenbach), malo Černo, kjer „Colatio“ išče, v Junsko dolino, in odonod dalje proti Virunu.

Ob svojem času bodem obé cesti obširniše popisal. Za sadaj samo izgovorim željo, da bi kak domorodec iz Kranjskega prehodil svet od Idrije do Kranja in od Ogleja do Predila, da bi vendar znali odločiti lego postaj: Santicum, Tassinemetum, ad Silanos, Saloca, Larice itd. Meni se zmiraj pot od Aquileje v Virunum čez Predil naravniša in bližja dozdeva, kakor pa skoz Notranjsko (Idrijo, Škofjokloko, Kranj itd.) Gotovo se bodo še našli sledovi te ceste, kakor se še nahajajo sledovi celsko-petujske. Res je potovanje skoz doline, močvirne, goše, hribe itd. težavno, vendar ljubezen do svojega naroda in narodnega slovstva te težave vse veselo premaguje.

Davorin Terstenjak.

Ogled po svetu.

Kristijani v Turčii. (Dalje in konec.)

Spisal Matija Majar.

Na dokaz, kako neizrečeno milo i živo opevajo Serblji nesrečno bitvo na Kosovem polji, naj stoji tukaj pesem od Kosovske deklice (iz 2. knjige serbskih narodnih pesem Vuka Štefanoviča na str. 315.) poslovenjena v 2. listu Slovenije 1848.

Kosovska deklica.

(Serbska narodna pesem poslovenil C.)

Rano vstane Kosovka deklica	Na junaka Orloviča Pavla,
Rano vstane v jutro v nedeljo,	Mlad'ga zastavnika knezovega.
U nedeljo, pred ko solnce sije.	In njega je najšla v življenji.
Si zasučé prebele rokavce,	Desna mu je roka odsečena
Si zasučé jih do belih lahti.	In pa leva noga do kolena.
Vzame bel'ga kruha si na rame.	Ga premikva iz te mnoge kervce.
U roké pa dvoje verčov zlatih.	In izpira s prehladno vodico,
Nese hladne v enemu vodice.	Okrepčava z vincom ga rumenim
V drugemu pa rumenega vinca:	In zalaga tudi z belim hlebcom.
Ona ide na Kosovo ravno,	Ko junaku serce zaigrava,
Pa se seča po razboji mlada.	Spregovarja Orlovič ji Pavle:
Po razboji čestitega kneza.	„Sestra draga, Kosovka deklica!
Preobrača po kervi junake;	„Kakšna ti je tolika nesreča,
Kog' junaka u življenji najde,	„Da premetaš po kervi junake?
Ga umiva s prehladno vodico,	„Koga išeš po razboji mlada?
Mu podaja vinca rumenega,	„Ali brata, ali pa bratranca?
In pa z belim okrepčava hlebom!	„Al' sirota starega očeta?
Jo namera bla je namerila	Odgovarja Kosovka deklica:

„Dragi brate, junak mi neznani!
 „Jaz od rodu nikogar ne išem.
 „Brata ne in tudi ne bratranca
 „Ne sirota starega očeta:
 „Se li spomniš junak mi neznani!
 „Ko pri krasni Samoderže cerkvi
 „Obhajali Lazarja so vojsko
 „Tri nedelje trideset menihov?
 „Vsa je vojska obhajilo vzela,
 „Nar poslednjič tri vojvodi bojni:
 „Eden bil je Milošu vojvoda,
 „Drugi bil je Kosančič Ivane,
 „Ino tretji Toplica Milane.
 „Jaz sem ondi ravno bla na pragu.
 „Ko gre mimo vojvoda Milošu,
 „Krasen junak ti je bil na svetu,
 „Sablca se mu po cesti vleče,
 „Svilna kapa, okovano perje,
 „Na junaku pisano odelo,
 „Okol' vratú rutica je svilna,
 „Ozre se ino pogleda na me,
 „Raz se dene pisano odelo,
 „Raz se dene, pa ga meni dade:
 „Na deklica pisano odelo.
 „Da po njem se na me boš
 spomnila,

„Glej ti idem poginiti, duša.
 „U taboru čestitega kneza,
 „Moli Boga, draga duša moja.
 „Da se zdravo iz tabora vernem,
 „Tudi tebe dobra sreča najde,
 „Te čem vzeti za Milana svoj'ga
 „In ti hočem kum venčani biti“.
 „Za njim pride Kosančič Ivane.
 „Krasen junak ti je bil na svetu
 „Sablca se mu po cesti vleče,
 „Svilna kapa, okovano perje,
 „Na junaku pisano odelo
 „Okol' vratú rutica je svilna,
 „Na roci pa perstan pozlačeni.
 „Ozre se ino pogleda na me,
 „Z roke sname perstan pozlačeni.
 „Z roke sname, pa ga meni dade:
 „Na deklica, perstan pozlačeni.
 „Da po njem se na me boš
 spomnila,

Serbski narod ima več pesem prekrasnih o boji Kosovskem; prekrasna je tudi tista: Car Lazar i Carica Milica, na strani 288, pa na strani 324: Obretenije glave kneza Lazara.

Telo Lazarjevo so izkopali iz zemlje po dveh letih i 8 mesecih i ga prenesli v samostan Ravanico v Serbii i odtod pozneje v Ravanico v Sremu, kjer še den denešnji leži.

Posledice Kosovske bitve so bile strašne za ves narod serbski, za ves poluotok balkanski, za Bulgare, Horvate, za Slovence i v obče za celo kristjanstvo.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Gradca 26. augusta. F. Danes že se je pričel jenski sejm, kateri je druge leta še le 1. septembra, letos pa pred bil zastran prihoda Nju veličanstev presv. cesarja in cesarice. Zato pa se je sejm letos poprej pričel, da tiste nemarne in ognja zlo nevarne sejmske kolibe ne bojo več ob nazočnosti Nju veličanstev na velikem tergu in gosposkih ulicah stale in vozovom in memogredočim na poti, kar je naj večja nevarnost in napaka našega mesta. Za gotovo tudi zamoremo vsem ptujim tergovcem povedati, da je mestni magistrat z dovoljenjem deželnega poglavarstva zaukazal, da sejmišče že ob prihodnji pomladi ne bode v mestu, ampak v predmestji Lend, kjer je dovolj prostora in tudi v kaki nesreči ognja lesene kolibe ne bodo tako nevarne kakor doslej. Tudi misli mestni magistrat sčasoma vse lesene lope odpraviti, — tako ukaz veleva. Kako se bo pa to zgodilo, je vsem Gradčanom še zastavica. — Za sprejetje Nju veličanstev se velike priprave delajo, med kterimi je tudi prosto streljanje v tarčo v našem strelišču, za katero so štaj. deželni stanovi 100 zlatov (cekinov) za naj bolje strelce namenili. Radovedni smo tudi, kako se bo družba gazne

„Glej ti idem poginiti, duša.
 „U taboru čestitega kneza,
 „Moli Boga moja duša draga,
 „Da se zdravo vernem iz tabora,
 „Tudi tebe dobra sreča najde,
 „Te čem vzeti za Milana svoj'ga,
 „In ti hočem ročni dever biti“.
 „Za njim dojde Toplica Milane,
 „Krasen junak ti je bil na svetu,
 „Sablca se mu po cesti vleče,
 „Svilna kapa, okovano perje,
 „Na junaku pisano odelo.
 „Okol' vratú rutica je svilna
 „Na roci je ogrinjalo zlato
 „Z roke dene, pa ga meni dade:
 „Na deklica ogrinjalo zlato
 „Da po njem na me se boš
 spomnila.

„Glej ti idem poginiti, duša.
 „U taboru čestitega kneza.
 „Moli Boga moja duša draga,
 „Da se zdravo iz tabora vernem,
 „Tebe, duša, dobra sreča najde,
 „Vzamem tebe za nevesto
 verno“.

„In odšli so tri vojvodi bojni,
 „Njih jaz danas po razboji išem“.
 Al' ji reče Orloviču Pavle:
 „Sestra draga, Kosovka deklica!
 „Vidiš, duša, tiste kopja bojne
 „Kjer narviši so in nargostej,
 „Ondi padlo kervce je junčke
 „Konju dobrem noter do stremena
 „In junaku do svilnega pasa,
 „Ondi so vsi trije poginili.
 „Rajši verni se do bel'ga dvora
 „Ne kervavi krila in rokava“.
 Vdró se solze ji na belo lice,
 Ona verne se do bel'ga dvora
 Jokaje se iz belega gerla:
 „Vsmil' se Bogu, velika nesreča!
 „Da se, vboga, za zelen bor
 primem,
 „Tudi on bi zelen se posušil“.